

motus, conatus seu impetus cordis, quando homo est sine Spiritu sancto, jam esse res malas. » Et pag. 438. dicit, cogitationem, que deliberatione confirmata est, appellari etiam in Scripturis, et allegat Isai. cap. 26. Quare Kemnitzius satis aperte ad peccatum originis refert actuale cogitationem, tum primam et indeliberatam, tum etiam deliberatione, ut ipse loquitur. confirmatam.

Sed hic error tam est crassus, ut vix refutatione indigeat. Primum enim sequitur ex eo in infantibus, praesertim in utero matris existentibus, aut recens natis non esse originale peccatum, quod non solum Scripturis sanctis, sed etiam ipsorum Lutherianorum doctrinae, et confessioni repugnat. Infantes enim in utero matrum, aut recens nati, nullum habent usum mentis, et ideo nec Deum contemnere, neque ab eo fugere, neque illi irasci, neque gratiam desperare, nec aliud contra Dei legem appetere, vel cogitare possunt. Et contra, fidem et timorem Dei actu habere non tenentur, cum isti actus usum rationis requirant, quo infantes careant. Proinde si peccatum originale sit carene fide et metu Dei, et ista carentia in infantibus peccatum non sit, certe sequitur infantibus peccato originali etiam ante Baptismum carere.

Quod si forte Lutherani respondeant infantes ejusmodi usum mentis habere, et revera pravos motus cordis in illis existere, et carentiam honorum actuum illis imputari; non solum pugnabunt cum S. Augustino, qui lib. 1. de peccatorum meritis et remissione, cap. 33. ridet quosdam Pelagianos, qui in infantibus recens natis, actualia peccata esse dicebant; sed etiam cum ipsa experientia: experimur enim infantes recens natos usque adeo mentis usu destitutos esse, ut nec ubi sint sentiant et juxta se jacentibus mammas magis possint esurientes flere, quam sugere, quippe qui nec mammas quidem ipsas, nec aliud aliquid norint. Qui vero nec mammas, nec matrem agnoscent, quomodo credibile est ab iis Deum agnoscere? et qui Deum omnino cogitare non valent, quo pacto (quæso) illum contemnere ab illo fugere, illi irasci, gratiam ejus desperare, vel de misericordia ipsius dubitare queunt? Quid quod in ipso primo instanti conceptionis incipiunt homines peccatum originis

habere, et tamen in illo primo instanti, fortasse etiam aliquanto tempore post, non solum non habent usum mentis, sed ne sensum quidem.

Denique nonne Scriptura divina parvulos ab omni actuali peccato perspicue liberat? Siquidem scribit Apostolus ad Rom IX: *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni viderent, aut mali* (1). Loquitur autem de Jacob et Esau, nondum natis, sed jam conceptis, et in utero existentibus, ut ex ipso loco epistolæ ejus intelligi potest. Moses quoque de parvulis dicit, in 1 cap. Deut.: *Fili tui, qui hodie ignorant distantiam boni, et mali* (2). Et Dominus Jona quarto, dicit in Ninive fuisse plusquam 120,000. hominum, qui ignorabant, quid esset inter dexteram et sinistram suam. Qui locus a S. Hieronymo, et aliis refertur ad ignorantiam, quæ cernitur in infantibus.

Quod si parvuli in tam profundis ignorantia tenebris versantur, et distantiam boni, et mali, et quid inter dexteram et sinistram ipsorum sit ignorent, multo magis Dei iudicium, misericordiam, gratiam et similia eos ignorare necesse est. Qui vero ista ignorant, non possunt certe iudicium Dei fugere, de misericordia dubitare, gratiam Domini desperare, atque alia ejusdem generis agere. Respondentur fortasse, se non ponere in parvulis actiones aliquas mentis, repugnantes legi Dei, sed tantum mentem ipsam spoliata originali iustitia, et pronam ad actiones legi Dei repugnantes producendas, cum rationis usus advenit. Vocasse autem se hoc vitium actuale peccatum, non quod sit actio aliqua, sed quod sit actualis, et vera prorsitas, sive morbus ac defectus re ipsa, atque actu in homine existens, et non mera negatio, aut relatio. Sic enim videntur explicare sententiam suam Lutherus in assertione articuli tertii, et Melancthon in locis editis anno 1522: « Vere, inquit, Lutherus, fomes est actuale peccatum actualis privatio, sive defectus ejus rei, quæ adesse debet, et actualis positio seu presentia infirmitatis et aliorum affectuum, qui deesse debent. »

At si ita sententiam suam explicant, primo abutuntur vocabulis contra scholarum omnium consuetudinem. Nemo enim hactenus prorsitas, vel passionem appellavit actuale peccatum. Deinde perperam dicunt, extenuari pec-

catum originis, si quis ad id peccatum pertinere non velit, irasci Deo, fugere iudicium Dei, dubitare de misericordia, et desperare gratiam, et similia; ista enim non prorsitates, sed actiones sunt.

Tertio, non recte Apologia Confess. Augustanae dicit, peccatum originis non solum esse privationem actuum fidei et timoris, sed etiam donorum, quibus illi actus efficiuntur. Nam privatio actuum fidei, et timoris actuale peccatum est: non enim solus actus malus, sed etiam omissio actus boni dicitur actuale peccatum. Proinde necessario sequitur, aut infantes habere peccatum actuale, saltem omissionis, quod absurdissimum est, aut carere etiam originali, quod fidei Christiane contrarium esse, ne ipsi quidem adversarii negant.

Quarto, male Lutherus in assert. art. 3. scribit, fieri non posse, ut fomes separaretur ab actu et motu, cum sit res viva, et quæ semper movetur, ac gignit malos actus. Nam si id fieri nequit, certe sequitur quod antea dicebamus, ex doctrina Lutherianorum colligi, ut infantes vel careant fomite, ac per hoc originali peccato; vel habeant malos actus Deum videlicet contemnendo, fugiendo, etc.

Quinto, coguntur fateri locum illum Genes. VIII: *Figmentum cordis malum a pueritia* (1), non pertinere ad peccatum originis, cum per figmentum cogitationes intelligi velint. Et tamen eum locum tanquam primarium pro peccato originis allegare solent.

Habemus igitur inconstantem esse doctrinam adversariorum, et illud absurdum eos omnino sequi, ut vel parvulos a peccato originali immunes faciant, vel naturam peccati originis non recte explicant.

CAPUT V.

Proponitur tertius error, qui est communis omnibus Lutheranis et Calvinistis.

Jam tertius error est is, quem initio capituli superioris dicebamus esse alterum ex duobus, in quibus Lutherani cum Catholicis non conveniant. Est igitur sententia commu-

nis apud sectarios corruptionem naturæ, sive concupiscentiam, qualis remanet in hominibus post justificationem esse peccatum ex natura sua vere ac proprie, quamvis creditibus non imputetur. Intelligunt autem per naturæ corruptionem ea, quæ Catholicis vulnera naturæ appellare solent, videlicet ignorantiam, difficultatem, propensionem ad malum, et similia.

Non est autem questio inter nos et adversarios, sit ne humana natura graviter depravata per Adæ peccatum. Id enim libenter fatemur. Neque etiam questio est, an hæc depravatio aliquo modo ad peccatum originale pertineat, ita ut materiale ejus peccati dici possit. Id enim sanctus Thom. concedit in 1. 2. quæst. 82. art. 1. ubi dicit, peccatum originis esse habitum corruptum, id est, languorem et depravationem totius naturæ per modum habitus se habentem, et in art. 3. dicit concupiscentiam esse peccatum originis materialiter.

Sed tota controversia est, utrum corruptio naturæ, ac præsertim concupiscentia per se, et ex natura sua, qualis invenitur etiam in baptizatis et justificatis, sit proprie peccatum originis. Id enim adversarii contendunt: Catholici autem negant, quippe qui, sanata voluntate per gratiam justificantem, docent reliquos morbos non solum non constituere homines reos, sed neque posse constituere, cum non habeant veram peccati rationem.

Quocirca S. Thom. quem in primis Theologi Catholici sequuntur, dixit quidem in 1. 2. quæst. 82. art. 1. peccatum originis esse habitum corruptum, qui non solum contineret privationem iustitiæ, sed etiam perversionem omnium potentiarum: tamen in art. 3. divisit habitum illum in partes duas, in aversionem mentis a Deo, et rebellionem partis inferioris a superiore, et addidit in sola aversione mentis a Deo consistere proprie et formaliter peccatum originis in rebellionem autem partis inferioris, quæ fuit effectus rebellionis mentis a Deo, non consistere peccatum, nisi materialiter.

Porro eam, quam diximus fuisse communem, sententiam Lutherianorum et Calvinistarum, perspicuum est ex testimonio ipsorum, quorum pauca (exempli gratia) hoc loco subjiciemus. Igitur Lutherus in assertione art. 2.

(1) Rom. IX 11. — (2) Deut. I. 39.

(1) Gen. VIII. 21.

cum multa dixisset, ut probaret, concupiscentiam in baptizatis, et justificatis esse peccatum, ita sibi ipse objicit: « Scio quid hic mihi opposituri sint, scilicet omnia quae dicta sunt, probare non peccatum, sed defectum, seu infirmitatem in nobis relinqui post Baptismum. » Et infra: « Verum, inquit, quod defectum sic appellant, ut peccatum esse negent, et non culpam, sed poenam, tantum peccati esse velint, admittere non possum. » Et infra: « Interim, inquit, favor Dei nos suscipit et sustinet, non imputans ad mortem, quod reliquum est peccati in nobis, licet vere peccatum sit et imputari possit. »

Philippus Melancthon in locis editis posteriori tempore, titulo de peccato originis, quaerit, quod sit formale in peccato originis, ac dicit, esse reatum. Deinde quaerit, quod sit fundamentum hujus relationis, quae dicitur reatus, ac dicit, esse vitium nobiscum nascens. « Cum, inquit, quaeritur, quod sit formale peccati originis, recte respondetur, reatus. Deinde vero quaerendum est fundamentum hujus relationis: id vero est vitium nobiscum nascens, quod est malum pugnans cum lege Dei. » Ex quibus verbis intelligimus, vitium nobiscum nascens, id est, concupiscentiam natura sua efficere reatum, quia est malum pugnans cum lege Dei, ac per hoc natura sua esse peccatum, tametsi per Baptismum tollatur reatus, et desinat esse peccatum, non re ipsa, sed per non imputationem.

Joaannes Calvinus lib. II. Institut. cap. 1. §. 8. sic definit peccatum originis: « Haereditaria naturae nostrae pravitas et corruptio, quae primum facit reos irae Dei, tum etiam opera in nobis profert, quae Scriptura vocat opera carnis. » Quae definitio facile posset cum sententia S. Thomae et aliorum Catholicorum conciliari, nisi continuo haec verba Calvinus adjungeret: « Atque id est proprie quod a Paulo sapius peccatum nominatur. » Respicit enim ad cap. VI. et VII. ad Roman. ubi beatus Apostolus concupiscentiam carnis, quam in se quoque ipse, quamvis justificatus, et sanctus experiebat, peccatum frequenter appellat.

Ex quo intelligimus, peccatum originis Calvino esse naturae corruptionem, etiam postquam praecipua pars ejus corruptionis, id est, aversio mentis a Deo, per gratiam justificantem sublata est. Quocirca idem Calvinus lib. III. Institut. cap. 3. multis locis

S. Augustini prolatis contendit, omnes cupiditates esse peccata, tametsi consensus desit.

Petrus Martyr in commentar. cap. V. ad Roman. peccatum originis ita definit: « Totius hominis naturae depravatio a lapsu primi parentis in posteros traducta per generationem, quae nisi beneficium Christi succurrat, omnes inde nascentes, infinitis prope malis, et aeternae damnationi adjudicat. » Deinde docet, hanc depravationem continere privationem rectitudinis omnium partium et potentiarum, et praeterea quadam positiva, propensionem ad malum, naturae impetum contra verbum Dei, et alia id genus. Denique addit: « Quae, inquit, supersunt in regeneratis, ad aeternam mortem non imputantur; verum quaevis res ex eo judicari debet, quod est in seipsa. Quare si quaeratur ex nobis, an sit peccatum quod maneat in regeneratis, respondebimus esse peccatum. »

Martinus Kemnitius in Examine sess. 5. Concilii Tridentini, pag. 454. non solum concupiscentiam, sed ipsam etiam molem carnis, quamvis nondum formati organis, vult esse vere propriae peccatum: « Cum igitur, inquit, massa embryonis in primo ardore conceptionis primum inciperet uteri calore foveri, jam erat peccato contaminata, quae contaminatio, juxta Davidis confessionem, habebat veram rationem peccati; cum nondum formata essent vel mentis, vel voluntatis vel cordis organa. » Et infra pag. 464. quaerit de concupiscentia in renatis, quid sit per se, ex se, et ex sua natura. Et tandem post multa respondet pag. 468: « Non, inquit, fingere debent renati reliquam in membris suis concupiscentiam talem esse, quae per se, etiamsi remota gratia et remissionis umbraculo, Deus in iudicium cum illa intrare vellet, non possit hominem exosum Deo facere, et damnare: sed agnoscent quale sit malum, et gratias agant Deo, qui propter filium mediatorem malum illud non imputat ad damnationem. » In haec sententiam loquuntur fere omnes alii hujus temporis sectarii.

CAPUT VI.

Refutantur calumniae, et mendacia haereticorum.

Sed placet, antequam ad refutationem hujus erroris veniamus, breviter annotare

calumnias vel mendacia, ineptias, et contradictiones, quibus adversarii suas disputationes in hac materia, ut in aliis omnibus, exornarunt.

Primus, Lutherus in libro adversus execrabilem Bullam Antichristi, disserens de 3. art.: « De hac, inquit, re probabiliter disputavi, nec hodie certus sum. » Et similia dicit de quarto, et tamen post unam paginam ita scribit: « Ego his scriptis testor, me omnia damnata per Bullam istam execrabilem, confiteri pro Catholicis dogmatibus. » Et jam antea initio libri sic praefatus fuerat: « Assero et amplector fiducia tota spiritus mei articulos per eam damnatos, asserendosque pronuntio omnibus Christianis sub poena aeternae maledictionis. »

Itaque fomitem retardare animum exeuntem a corpore, ab ingressu caeli, etiamsi nullum adsit actuale peccatum (hic enim erat art. 3.) Lutherus habet pro Catholico dogmate, et vult haberi ab omnibus sub poena maledictionis aeternae: et tamen adhuc incertus est, quid agatur cum tali anima, retardaret necne ab ingressu caeli, et solum probabiliter disputat.

Idem Lutherus in assertione omnium articulorum suorum, art. 2. imponit sancto Augustino, quod dixerit peccatum actu transire, reatu manere. Et rursus in extrema disputatione: « Concludamus, inquit, cum pulcherrimo verbo Augustini: Peccatum, inquit, remittitur in Baptismo, non ut non sit, sed ut non imputetur. Ecce est, et remanet peccatum, sed non imputatur. » At nusquam sic loquitur S. Augustinus, neque unum locum adhuc notare poterunt adversarii, ubi sanctus Augustinus dicat, peccatum actu manere, non reatu, vel esse in homine, sed non imputari. Dicit quidem concupiscentiam manere post Baptismum, sed addit, eam non solum non imputari, sed neque esse peccatum, nisi ratio victa illi cedat. Testimonia S. Augustini habentur lib. I. de nuptiis et concupiscentia, cap. 25. et 27.

Philippus Melancthon in Apologia Confessionis Augustanae, in defensione articuli secundi, qui est de peccato originali, graviter quaerit de Scholasticis, in haec verba: « Hos morbos, qui maxime adversantur legi Dei, non animadvertunt Scholastici, imo tribuunt interim humanae naturae integras vires, ad diligendum Deum super omnia. » Et paulo post: « Quod si hos tantas vires habet natura humana, ut per se possit diligere

Deum super omnia, ut confidenter affirmant Scholastici, quid erit peccatum originis? quorsum autem opus erit gratia Christi, si nos possumus fieri justi propria justitia? »

At post unam vel alteram pagellam oblitus sui, Scholasticos contrarium sentire dicit: « Itaque, inquit, vetus definitio, cum inquit, peccatum esse carentiam justitiae, detrahit non solum obedientiam inferiorum virium hominis, sed etiam detrahit notitiam Dei, fiduciam erga Deum, timorem et amorem Dei, aut certe vim ista efficiendi detrahit. Nam et ipsi Theologi in scholis tradunt ista non effici sine certis donis et auxilio gratiae. » Non igitur Scholastici tribuunt homini post lapsum integras vires ad diligendum Deum, et justificationem, si sentiant ista non effici sine certis donis et auxilio gratiae. Idem Philippus in locis communibus editis anno 1522. titulo de peccato: « Nec est, inquit, quod de stultis illis relationibus in peccato disputemus, pravus affectus, pravusque cordis motus est contra legem Dei peccatum. » At in locis isdem, editis posteriori tempore, titulo eodem docet, formale peccati esse reatum; reatum esse relationem: « Recte, inquit, eruditi sciunt, universaliter formale peccati esse reatum. Sed haec ratio alicui malo accidit, etc. » Idem etiam paulo post: « Monachi, inquit, inrudite omiserunt reatum, et dixerunt formale peccati esse defectum, et hunc tolli in renatis, ac manere materiale, quod intelligebant appetitiones ipsas conditas a Deo, quae sunt res bonae, sed quid dicerent, non intellexerunt, etc. »

Multa sunt in his paucis verbis errata. Primum, idem Philippus, qui in locis prioribus reprehendebat Scholasticos, quod relationes, id est, reatum in peccatis agnoscerent, in locis posterioribus defendit ipse reatum, et relationes adversus Scholasticos.

Deinde, repugnat aperte Luthero, in cujus verba juraverat. Lutherus enim in assertione secundi articuli, reprehendit Scholasticos, quod concupiscentiam in renatis dixerint esse defectum. Philippus vero eosdem reprehendit, quod rem eandem negaverint esse defectum.

Tertio, mentitur evidentissime, nisi forte Scholasticos non legerit, et non tam quod ipsi scriperunt, quam quod ipse de illis somniavit, confutare decreverit. Nam Scholastici, sive Monachi, adeo non omiserunt reatum, ut Scotus et Durandus vix aliud, quam reatum, proprie peccatum esse dixe-

rit; sanctus autem Thomas tametsi præter reatum, agnoscit etiam maculam, tamen reatum nullo modo omisit, ut perspicuum est ex l. 2. quest. 81. art. 3. ad 2. ubi dicit, peccatum originis per Baptismum tolli, quoad reatum, et remanere quoad fomitem.

Denique, illud etiam est apertissimum mendacium, quod Monachi dicant, concupiscentiam in renatis non esse defectum, sed rem bonam, id est, appetitiones, ut sunt a Deo condite. Ista enim nulli Monachi Catholici unquam dixerunt, sed omnes summo consensu docent, post Baptismum in renatis manere concupiscentiam rebellem, et repugnantem legi mentis, et hanc esse malam, et morbum, ac defectum, non tamen peccatum proprie dictum, nisi rationalis voluntas desiderii ejus assensum præbeat.

Joannes Calvinus lib. II. Institut. cap. 4. §. 9. : « Frigidum, inquit, et stultum est, corruptelam quæ ex peccato Adæ manet, et peccatum istud esse sensualitatem, vel ad motus sensualitatis restringere. In quo crassam inscitiam detexit Petrus Lombardus, qui sedem querens et investigans, dixit in carne esse peccatum originis, Paulo teste, non quidem proprie, sed quia in carne magis apparet. » Sed in his verbis Calvinus aut mentiri, et imponere simplicioribus voluit, aut Petrum Lombardum non legit, vel non intellexit. Nam Petrus Lombardus nusquam peccatum originis ad motus sensualitatis restrinxit; quin potius docuit in illis motibus consistere non posse, quia esset actuale non originale. Sic enim loquitur in II. lib. Sentent. dist. 30. lit. G : « Nunc superest videre, quid sit ipsum originale peccatum, quod cum non sit actuale, non est actus, sive motus animæ, vel corporis. » Deinde idem Petrus non querebat sedem peccati originis, cum dixit illud esse in carne, sed causam, Nam distinct. 30. litt. B. proponit questionem a se tractandam, et dicit esse tres. Quid sit peccatum originale, quare dicatur originale, et quomodo traducatur.

Quibus postea quartam addit distinct. 32. litt. A : quomodo dimittatur in Baptismo. Quam autem sit ejus sedes, nusquam proponit, nusquam tractat, sed ubique tanquam notum assumit, esse animam. Nam ut ipse dicit distinct. 31. lit. C. culpa non potest esse in re irrationali.

Itaque cum dicit, peccatum esse in carne non intelligit esse in carne, tanquam in sede, vel subjecto, ut Calvinus somniat, sed tan-

quam in causa, quia videlicet per concupiscentiam carnalem traducitur. Sic enim ipse loquitur distinct. 31. litt. B. « Quæ dicitur manere in carne, non quia in anima sit, sed quia per corruptionem carnis in anima sit. » Et lit. D : « Caro quæ in concupiscentia libidinis seminatur, nec culpam habet, nec actum culpæ, sed causam. » Denique quidquid Petrus Lombardus dicit, id totum ex sanctis Patribus, Ambrosio et Augustino probat. Quare Calvinus dum Petrum Lombardum crasse inscitia reprehendit, Ambrosium et Augustinum crasse inscitia reprehendit. Sed ista tanta calumniandi, vel mentiendi libido nulli magis, quam auctori proprio apud æquos judices nocet.

Jam vero Petrus Martyr in commentario 5. cap. ad Roman. ut se in hac re, sicut in cæteris, falsum Martyrem esse probet, scribit, sententiam illam suam de peccato originis, esse etiam S. Augustini, et S. Anselmi, S. Thome, S. Bonaventuræ, et Scoti. Quod certe falsissimum est; nullum enim testimonium horum Doctorum proferri poterit, quo probetur, morbos, qui supersunt in regeneratis, per se esse peccata, et reos mortis æternæ facere posse. Certe sanctus Augustinus, quem alii secuti sunt, in plurimis locis, quæ postea citabuntur, contrarium disertis verbis affirmat.

Martianus Kemnitius in Examine 5. sess. Concilii Tridentini, præter illud incredibile paradoxum, sive potius Illyrici et Manichæi delirium, quo docet, ipsum embryonem nondum animatum habere veram et propriam peccati rationem, omnino tragice exagitat, quod vir doctissimus Andradus dixerat, in Concilio Tridentino non esse definitum, in quo posita esset propria ratio peccati originalis, et ideo de hac re, salva fide, adhuc in scholis liberas esse disputantium opiniones. Atque hinc idem Kemnitius colligit a Concilio Tridentino liberatam esse relictam defendendi sententias omnes, quamvis profanas et cum sacris Scripturis aperte pugnantem. « Ad perpetuum (inquit pag. 436.) rei memoriam notum sit toti orbi Christiano, profanam Pighii sententiam (ne quid dicam durius) in decreto Tridentino non esse vel improbatam, vel damnatam, sed relictam esse cum aliis profanis Scholasticorum de peccato originali disputationibus sub opinandi libertate. » At si Concilium diligenter legatur, facile apparebit, et verum esse quod Andradus scripsit, et tamen pro-

fanas omnes opiniones tum Pighii, tum aliorum, a Concilio Tridentino fuisse damnatas. Siquidem eorum, quæ ad rationem peccati originalis pertinent, quædam ad fidem Catholicam necessaria sunt, quædam sine ullo fidei detrimento ignorari possunt. Concilium ergo definitivè ea, quæ prioris generis erant, ut peccatum originis non solum morbum, sed etiam peccatum vere, proprièque dictum esse, contra errores Zwinglii. Item in homine inherere, ac proinde non substantiam esse, sed accidens, contra Illyrici somnia. Rursus non unum in omnibus, sed unicumque proprium in esse, contra sententiam minus rectam Pighii et Catharini; nec solum in infidelium, sed etiam in fidelium filiis locum habere, contra hæresim Bucerii, Martyris et Calvinii. Denique per Baptismum ita deleri, ut in recens baptizatis nihil maneat quod habeat veram peccati rationem, contra commonem Lutherorum omnium Catholicæ fidei repugnantem doctrinam.

His autem erroribus explosis, atque damnatis, noluit idem Concilium subtiliores Scholasticorum questionem excutere, quæ salva fide, in utramque partem disputari poterant. Nam et sciebat, quod sanctus Augustinus in lib. I. de moribus Ecclesiæ, cap. 22. scriptum reliquit, nihil esse hoc peccato ad prædicandum notum, nihil ad intelligendum secretum; et vestigiis veterum Conciliorum inherere decreverat, qui de mysteriis fidei, nihil aliud explicare, et sub anathematis pena credenda tradere consueverant, nisi quod ad fidem conservandam, et hæreses confundendas necessarium videbatur. Atque hæc pauca de adversariorum calumniis et mendaciis hoc loco sufficiunt.

CAPUT VII.

Refutatur ex Scripturis tertius error, qui est quod Lutheranos communit.

Sequitur, ut errorem Lutherorum et Calvinistarum 5. cap. expositum, Scripturæ et Patrum testimoniis confutemus.

Asserimus igitur, naturæ corruptionem, sive concupiscentiam, qualis remanet post Baptismum in regeneratis, non esse peccatum originis, non solum quia non imputatur,

sed etiam quia imputari non potest, cum nulum sit ex se, vel ex natura sua peccatum.

Primum argumentum ad hanc sententiam confirmandam duci potest ab illis verbis S. Jacobi, cap. I : *Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem* (1). Hic enim quatuor res distinguimus ab Apostolo, Concupiscentiam, id est, potentiam appetendi pronam ad malum, et tres ejus motus, suggestionem, delectationem, et consensum. Sic enim eos motus appellat Theologi post Gregorium homil. 16. in Evangelia, et Bedam in commentario hujus loci.

Suggestio est prima illa apprehensio rei delectabilis, quæ abstrahit, et illicet animam, et siquidem trahat ad delectationem cum alioquo imperfecto consensu, sequitur secundus motus, de quo dicit Jacobus : Concupiscentia, cum conceperit, id est, cum illexerit, parit peccatum. Denique si suggestio adjuncta delectatione, trahat ad perfectum consensum, existit tertius motus, de quo dicit Apostolus : Peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem. Non enim per consummatum peccatum intelligi debet solum peccatum operis, sed quodecumque peccatum, cui plenus accesserit voluntatis assensus. Nam dubitari non potest, quin desiderium adulteri, si voluntarium sit, generet mortem, cum Dominus dicat Matth. V : *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam merchatus est eam in corde suo*. Et eadem est ratio de aliis similibus.

Jam igitur concupiscentiam, id est, potentiam, pronam, et primum ejus motum non appellat B. Jacobus peccatum. Partum imperfectum, hoc est, delectationem non plene deliberatam, peccatum vocat, sed non mortale; denique partum perfectum, hoc est, desiderium cum pleno consensu, peccatum plane mortale esse definit.

Calvinus lib. III. Institut. cap. 3. §. 13. et Beza in annotationibus ad hunc locum respondent, beatum Jacobum illis verbis, parit peccatum, loqui de peccatis operum, sive actualibus; non autem sequi, ut concupiscentia, sive concupiscere nullum sit peccatum, quamvis peccatum operis, vel actuale non sit.

At contra hanc eorum explicationem pu-

(1) Jacob. I, 14. — (2) Matth. V, 28.

gnant primum verba sequentia: *Peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem*. Nam peccatum operis, ordinarie plene deliberatum esse solet, et consummatum ab omnibus dicitur. Cur ergo beatus Jacobus peccatum operis distinguit a peccato consummato, dicens: *Peccatum autem cum consummatum fuerit, generat mortem?*

Respondet Calvinus, peccatum consummatum apud Jacobum dici totum cursum hominis peccatoris, quo finito nihil restat, nisi supplicium mortis aeternae. At Jacobus non loquitur de toto cursu peccatoris, id est, de omnibus peccatis simul, sed de singulis peccatis, ut perspicuum est ex illis verbis: *Nemo cum tentatur dicat, quantum a Deo tentatur*. Hic enim sine dubio loquitur de tentatione particulari, quae certo tempore in homine existit. Id namque significat illud, *cum*. Et de hac eadem loquitur, cum subjungit: *Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus*. Jube enim S. Jacobus, ut cum exurgit aliqua tentatio, nemo illam referat in Deum, sed in carnem suam. Ac de illa ipsa particulari tentatione subjungit, quod peccatum pariat, et de illo eodem peccato affirmat, quod cum consummatum fuerit, generat mortem. Quia vero satis constat, non quodlibet peccatum, quamvis perfectum et consummatum, perducere continuo, ac re ipsa ad mortem aeternam, quae est in alia vita, sequitur, ut loquitur Apostolus de morte animae, quae fit in hac vita, cum gratia Domini anima destituitur. Peccatum igitur generans mortem, est quodlibet peccatum mortale, sive sit operis, sive linguae, sive desiderii.

Deinde nulla est ratio cur peccatum absolute positum, cum dicitur: *Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum*, Calvinus restringit velit ad peccatum operis. Nam cum peccatum oris, ut blasphemia, vel perjurium, et cordis, ut desiderium voluntarium conjugis alienae, non minus peccatum sit, nec minus prohibeatur in Decalogo, quam furtum, vel aliud peccatum operis, quo jure vocabulum peccati, absolute positum, ad solum operis peccatum restringi poterit? Peccatum igitur quod concupiscentia parit, est omne peccatum actuale, sive cordis, sive oris, sive operis: sed illud, si plenum habeat consensum voluntatis, consummatum, et mortale dicitur; sin autem, imperfectum et veniale nominatur.

Dicent fortasse, si peccatum, quod concu-

piscencia parit, est peccatum actuale, quid prohibet, cur ipsa concupiscentia non sit etiam verum peccatum, si non actuale, saltem originale?

At cum adversarii dicunt, concupiscentiam esse peccatum, vel loquuntur de primo ejus motu, qui dicitur a Patribus suggestio, vel de pronitate potentiae concupiscibilis ad malum; si de suggestionem loquuntur, illa non potest dici peccatum originale, quia est actio quaedam et proinde si peccatum esset, actuale esset. Et jam ostendimus eam peccatum actuale non esse.

Si loquuntur de pronitate, eadem ratione probatur, eam nullum esse peccatum. Nam si pronitas illa peccatum esset, sive actuale, sive originale, ideo nimirum esset, quia pugnare videtur cum lege Dei, ut adversarii dicunt, ac praesertim Calvin. lib. III. Institut. cap. 3. §. 10. et Kennitius in Examine 5. sess. Concilii Trident. pag. 434. At si pronitas peccatum esset, quia pugnare videtur cum lege Dei, multo magis actus ejus, quamvis omnino involuntarius, esset peccatum, cum magis pugnet cum lege actus, quam pronitas ad actum. Habemus autem ex doctrina Apostoli, actum concupiscentiae omnino involuntarium nullum esse peccatum, ut supra ostendimus: efficitur igitur, ut concupiscentia ipsa, id est, pronitas ad actum malum, nullum sit omnino peccatum. Et confirmatur haec nostra explicatio testimoniis Apostolicis ex Augustino, Cyrillo et Beda, ut alios Patres interim omittamus.

S. Augustinus lib. VI. adversus Julianum, cap. 5: « Sed, inquit, cum dicit Apostolus Jacobus, unusquisque tentatur a concupiscentia sua, abstractus et illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: profecto in his verbis partus a pariente discernitur. Pariens enim est concupiscentia, partus peccatum. Sed concupiscentia non parit, nisi conceperit; non concipit, nisi illexerit, hoc est, ad malum perpetrandum obtulerit voluntatis assensum. »

S. Cyrillus lib. IV. in Joannem, cap. 51: « Voluptas quaedam, inquit, ante omne peccatum praecurrit, et fervens cupiditas ad delicta solet allicere, quae ante peccandi actum insidet, et mentis consensum arripit, persuadens facile hac via veniendum esse quo gliscimus. Quod verum Christi discipulus ostendit, dicens: Nemo qui tentatur, dicat a Deo se tentari, neminem enim Deus tentat, sed unusquisque a sua cupiditate abstractus,

atque seductus, tentatur. Cupiditas deinde, postquam conceperit, parit peccatum, porro consummatio mortem generat. »

Certe si ante omne peccatum voluptas quaedam praecurrit, et si cupiditas ad malum alliciens, ante peccandi actum insidet, non est veri nominis peccatum ipsa titillatio et incitatio, etiam cum delectatione conjuncta, nisi aliquo modo consensum mentis obtineat. Quod si titillatio, quae actus quidam est, peccatum non est, multo minus pronitas ad eum actum, peccatum esse poterit.

Beda in commentario hujus loci distinguit suggestionem a delectatione, et delectationem a consensu; ac dicit, solam suggestionem, nisi trahat ad delectationem, non solum non parere peccatum, sed e contrario parere coronam vitae, juxta verbum ejusdem Apostoli in eodem loco: « Beatus vir qui soffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae. »

Secundum argumentum principale sumitur ex cap. 7. epist. ad Roman. ubi B. Paulus sic loquitur: « Nunc autem non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia non habitat in me, id est, in carne mea, bonum. » His enim verbis satis aperte docet Apostolus, concupiscentiam in homine justificato non esse proprie peccatum, quod rem facere possit. Nam primum dicit, motum concupiscentiae non esse suum opus, ac per hoc non posse sibi imputari. Quo enim jure mihi imputari possit, quod meum non est? Deinde addit hujusmodi malum non esse in se, sed in carne sua. Constat autem carnem non esse capacem peccati proprie dicti.

Sed contra objiciunt Calvinus lib. II. Institut. cap. 1. §. 9. et cap. 2. §. ult. et Beza in annotationibus, ad 7. cap. epistolae ad Romanos, in hoc 7. cap. epist. ad Rom. carnem accipi pro toto homine, qualis est secundum naturam corruptam. Quod probat Beza in annotationibus ad hunc locum, quia Beatus Paulus inter corruptissimas partes mentem numerat I. ad Timoth. VI. et alibi, et ad Ephes. IV. jubet renovari spiritum mentis nostrae.

Respondeo, in multis locis divinae Scripturae sine dubio per carnem intelligi omnes potentias tum inferiores, tum superiores pro peccatum corruptas. Unde etiam videmus ad Galatas quinto, inter opera carnis haereses numerari. Itaque non negamus etiam

mentem per peccatum fuisse corruptam. Caeterum in 7. cap. ad Roman. negamus, carnem sumi pro toto homine, atque asserimus, accipi pro altera parte tantum, quae vires inferiores complectitur. Nam in primis si per carnem intelligeretur totus homo, non vere diceret Paulus: *Non ego operor illud*. Quomodo enim non ipse operatur, quod ejus caro et animus, hoc est, ipse totus, operatur? Sin autem relucante ratione, quae est potissima hominis pars, sola pars inferior operetur, vere dici potest, Non ego operor illud.

Deinde cum Apostolus dicit: « Scio, quia non habitat in me, id est, in carne mea, bonum. Quorsum attinet illa correctio, in me, id est, in carne mea: » Si in toto homine est illud malum, de quo loquitur? Tertio, nonne Apostolus disertis verbis distinguit carnem a mente, id est, unam partem hominis ab altera, cum dicit: « Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae? et ego ipse mente servio legi Dei, carne autem legi peccati. »

At (inquit Beza) mens non consideratur ab Apostolo simpliciter, ut adversarii faciunt, sed ut opponitur membris, quia legi Dei consentit, quod in solis regeneratis accidit. Itaque vult, mentem accipi hoc loco pro mente renovata per gratiam, quae opponitur membris, id est, toti homini, qualis est ex se, sive ex corruptione naturae, et probat, quia ad Colossenses secundo, ubi nos legimus: *Inflati sensu carnis suae*. Graece pro sensu est *vōs*, id est, mens, et ad Rom. VIII, eadem mens carnis dicitur *σφύνησα σαρκός*, id est, prudentia carnis.

Sed haec objectio nihil concludit. Admittimus enim, mentem considerari a Paulo, ut renovatam per gratiam, et nos eodem modo illam consideramus; negamus autem illam opponi toti homini. Consequens enim est, ut mentem renovatam redemptioni parum non renovate, id est, carni, cuius redemptioem adhuc expectamus.

Et confirmatur quarto, quia quod Apostolus hic dixit, in carne sua esse malum, clarior dixit ad Roman. VI. in corpore mortali id malum esse, et in hoc ipso cap. VII: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus* (1)? Per corpus autem mortale certum est, non posse intelligi omnes partes hominis, sed alteram tantum.

Quinto, quia quod dicit: « Mente servio

(1) Rom. VII. 24.

legi Dei, paulo ante dixit: Condelector legi Dei, secundum interiorem hominem. » Intelligentius autem ex cap. iv. posterioris ad Corinth. exteriorem hominem esse corpus corruptibile, interiorem autem esse animam rationalem: « Licet is, qui foris est, noster homo corrumpitur, is, qui intus est, renovatur de die in diem (1). »

Sexto, quia tametsi caro interdum accipitur pro toto homine, tamen cum caro dicitur, in malam partem, non usurpatur hæc vox in Scripturis, nisi cum agitur de impiis, quorum animus carni obedit, ut Genes. vi: *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est*; Joan. iii, *Quod natum est ex carne, caro est*; ad Galat. v. *Opera carnis sunt fornicatio, etc.* I ad Corinth. xv, *Caro et sanguis regnum Dei non possidebit* (1). Et in illis etiam locis agitur de impiis, in quibus mens, vel prudentia tribuitur carni, quæ loca Beza citaverat. Justificati autem, quia carnis desideris fortiter resistunt, non solum non dicuntur caro, sed etiam dicuntur in carne non esse, ut patet ex cap. viii. ad Roman. Quare cum in toto cap. vii. loquatur Apostolus de se, aliisque justificatis, sine dubio per carnem non intelligit totum hominem, sed tantum partem hominis inferiorem.

Accedat auctoritas sancti Augustini, qui passim ita exponit hæc loca, ac præsertim in i. lib. contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 40. et toto i. lib. de nuptiis et concupiscentia, in quo libro cap. 6. sic loquitur: « Ibi homo primitus Dei lege transgressa, aliam legem repugnantem suæ menti habere cœpit in membris, et inobedientie suæ malum sensit, quando sibi retributam dignissime inobedientiam suæ carnis invenit. »

Addo ultimo quod etiamsi cogere nomen carnis intelligere omnes animæ potentias etiam in vii ad Rom. tamen omnino discendum esset, nomen carnis in justificatis non pertinere ad voluntatem, sive mentem, nisi quoad primos quosdam motus indeliberatos. Nam apertissime opponit Apostolus consensum voluntatis, desideris carnis. Itaque etiam hoc modo concupiscentia non haberet sedem nisi in parte animæ, quæ non est capax peccati proprie dicti. Nam nec pars inferior, nec superior, ut prævenit suo motu iudicium rationis, peccati proprie dicti capax est. Ibi enim tantum peccatum proprie dic-

tum esse potest, ubi iustitia proprie dicta esse potest; non potest autem iustitia proprie dicta esse in parte inferiore, vel in superiore, ut prævenit iudicium rationis, igitur nec peccatum proprie dictum.

Tertium argumentum duci potest a testimonio beati Pauli in epist. ad Rom. cap. viii ubi sic loquitur: *Nihil ergo damnationis est eis qui sunt in Christo Jesus* (3). Quo loco, cum in vi et vii, cap. multa dixisset de concupiscentia, quam modo peccatum per metonymiam, modo legem membrorum appellaverat, tandem concludit, nihil esse timendum justificatis in Christo, etsi concupiscentiam illam adhuc sentiant in membris, repugnantem legi mentis. Nec tam significat, nullam esse condemnationem justificatis in Christo ab concupiscentiam, quam nihil esse in eis condemnationem dignum, sive nullam esse causam condemnationis. Quod enim nondum essent actu, ac re ipsa condemnati, perspicuum erat, quia sententia damnationis non fertur, nisi post hanc vitam. Habemus igitur ex hoc loco, concupiscentiam, qualis remanet in renatis, non esse peccatum ex natura sua.

Respondent communiter adversarii, Lutherus, Calvinus, Kemnitius et cæteri, Apostolum dixisse, nihil damnationis esse renatis ob concupiscentiam, non quod ea non sit damnatione digna, sed quod ejus reatum Deus dimiserit in Baptismo.

At hæc responsio multis de causis non est solida. Primum enim si vere crederent adversarii, reatum dimitti in Baptismo, fieri deberent consequenter, nihil esse in renatis, quod habeat veram peccati rationem. Siquidem reatus et sancti Augustini testimonio, et ipsorum confessione est id, quod proprie dicitur peccatum. Sic enim loquitur sanctus Augustinus lib. i. de nuptiis, et concupiscentia, cap. xxvi: « Hoc est non habere peccatum, reum non esse peccati. » Et Philippus in locis communibus ut supra citavi-mus tit. de peccato, docuit, formale peccati esse reatum. Quod idem indicat Calvinus lib. iii. Instit. cap. iii, § xi, cum dicit, remisso reatu, manere in homine peccati materiam. At certe sublata rei forma, non manet ejus rei ratio, sive natura, cum forma sit præcipua pars naturæ, immo sit ipsa ratio et quidditas rei.

Deinde, reatus est omnino inseparabilis ab

eo, quod natura sua est dignum æterna damnatione qualem esse volunt concupiscentiam adversarii. Nam reatus, qui ab Augustino dicitur peccatum, et a Philippo formale peccati, non est sola ordinatio ad poenam; hæc enim est bona et a Deo; sed est dignitas sive meritum poenæ, ut eam S. Augustinus appellat: « Nemo nascitur (inquit in Psalm. i) nisi trahens poenam, trahens meritum poenæ. » Porro iste reatus, ut recte docet Philippus loco notato, est relatio, cujus proximum fundamentum est actus malus, sive iniquitas. Non potest autem relatio a fundamento proximo separari, quia ex ipso fundamento naturaliter et necessario sequitur. Neque enim fieri potest, ut qui genuit filium, non sit ejus pater, et qui genitus est ab alio, non sit ejus filius, quia posita generatione, quæ est fundamentum, necessario consequitur in generante paternitas, in genito filiatio. Eodem modo quia scelus, exempli causa, homicidium fundamentum est reatus, fieri non potest, ut qui homicidium fecit, non sit reus, id est, dignus poenâ, etiamsi forte iudex nolit illum punire, ac tunc præsertim separari non potest reatus a scelere, cum adhuc manet actus, vel desiderium homicidii.

Jam igitur si concupiscentia, etiam in renatis, esset natura sua res digna morte sempiterna, ut adversarii communiter docent, et (ut Philippus fatetur) fundamentum proximum ejus relationis, quæ dicitur reatus, certe ab ea reatus se jungi nullo modo posset. Quomodo enim separari potest reatus, id est, dignitas, et meritum poenæ ab ea re, quæ natura sua est digna poenâ et meretur poenam? Ergo si B. Paulus per damnationem intelligit reatum, evidenter sequitur ut vel falsum sit Apostoli testimonium, vel sit verum quod nos dicimus, concupiscentiam in renatis natura sua non esse rem dignam poenâ, nec habere veram, ac propriam peccati rationem.

Tertio, etiamsi concederemus, fieri posse, ut concupiscentia esset res digna morte sempiterna, et tamen ab ea tolleretur reatus, tamen certum est ex Scripturis divinis, Deum nunquam remittere reatum dum manet ejus fundamentum. Nam *judicium Dei secundum veritatem est*, ad Rom. ii. Et: *Odio habet Deus omnes, qui operantur iniquitatem, et perdit omnes qui loquuntur mendacium*, Psal. v. Et: *Odio est Deo impius et impietas ejus*, Sa-

pien. xiv (1). Denique Ezech. xviii, demonstrat Deus aquas esse vias suas, quia manente iniquitate, puniit; remota illa, ignoscit. Quare si re vera concupiscentia in renatis (ut adversarii volunt) esset iniquitas digna morte sempiterna, nunquam Apostolus dixisset: *Nihil ergo damnationis est eis, qui sunt in Christo Jesu*. Neque enim tam cito oblitus fuisset ejus, quod antea dixerat, iudicium Dei secundum veritatem esse.

Quarto, illa particula, ergo, cum Apostolus dicit: *Nihil ergo damnationis est, etc.*, significat, eam sententiam deduci ex superioribus verbis: in superioribus autem verbis, non dixerat B. Paulus, Deum non imputare concupiscentiam, aut condonare ejus reatum, sed ostendit motus concupiscentiæ involuntarios non esse peccata, nec posse homini imputari. Id enim significat (ut supra diximus) illud ad Rom. vii: Non enim quod volo bonum, hoc ago; sed quod odi malum, illud facio. Si autem quod odi malum, illud facio, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. » Nam si vere dici potest (ut sine dubio potest), de motu concupiscentiæ involuntario, non ego operor illum, profecto nobis imputari non potest ejusmodi motus, quippe cujus non auctores non sumus, qui fit in nobis, sed non a nobis. Quod si motus ille nobis imputari nequit, multo minus (ut supra diximus) pronitas ad eum motum nobis imputari poterit. Quoniam igitur per Baptismum non solum habemus remissionem omnium peccatorum, sed etiam gratiam, qua legi carnis fortiter ac strenue resistamus, et ideo concupiscentia in renatis non habet culpæ, sed poenæ tantum et aegritudinis rationem, ideo beatus Paulus ait: *Nihil ergo damnationis est eis, qui sunt in Christo Jesu*. Et subjungit rationem similem superiori: *Qui, inquit, non secundum carnem ambulant*.

Ex his rejicitur etiam responsio Illyrici, qui cum videret, quod Lutherus, Philippus, Calvinus dixerant de reatu remisso, non satis esse firmum, addidit aliam responsum in Apologia pro Confessione Antuerpiensi, cap. 3, quod videlicet, nihil damnationis sit eis, qui sunt in Christo, non simpliciter, et per se, sed per accidens, accedente videlicet assidua petitione remissionis peccatorum, tum actualium, tum etiam ipsius concupiscentiæ. Quæ responsio Illyrici ab-

(1) II Corin. IV, 46. — (2) Gen. VI, 3; Joan. III, 6; Sal. V, 19; I Corin. XV, 50. — (3) Rom. VIII, 1.

(1) Rom. II, 2; Psal. V, 7; Sap. XIV, 9. — (2) Rom. VII, 15.

surdissima est. Nam nec pro remissione concupiscentiæ orare debent renati, ut S. Augustinus disertis verbis docet lib. 1, cap. 43 contra duas epistolas Pelagianorum, in epist. 200 ad Asellium, et in libro de perfectione justitiæ: nec admitti sine impietate potest, quod Apostoli sententia non sit vera simpliciter et per se, sed tantum per accidens. Inde enim sequeretur, ut simpliciter, et per se falsa esset.

Sed accedit præterea ratio illa quarta, quam attulimus contra Lutheri, Philippi, et Calvinii explicationem. Nam quemadmodum Apostolus illam conclusionem, *Nihil ergo damnationis, etc.* non deduxit ex eo, quod concupiscentia non imputetur, ita etiam non deduxit ex eo quod potestibus remittatur, sed ex eo, quod resistente voluntate per gratiam Dei justificata motibus concupiscentiæ, motus illi nostri non sint, nec nobis imputari possint.

Quartum argumentum principale, sumitur ab his testimoniis Scripturarum, quæ docent per Baptismum fieri veram peccatorum remissionem, ita ut non solum condonetur debitum peccati, sed etiam maculæ abluantur, purgantur, deleantur, tollantur, etc. Sed quoniam totum hoc argumentum fuse tractavimus in 2. tom. de Sacramentis, lib. 1. de Baptismo, cap. 13. ideo supervacaneum duximus hoc loco illud repetere.

CAPUT VIII.

Refellitur idem error ex testimoniis sanctorum Patrum.

Accedant secundo loco testimonia veterum patrum, quæ ita in hac parte causæ nostræ favent, ut id Calvinus fateri coactus fuerit. Sic enim scribit lib. 3. Institutionum, cap. 3. § 40: « Neque opus est multum investigando laborare, quid hic veteres sentiant, quando unus Augustinus sufficere ad id potest, qui fideliter magnaque diligentia omnium sententias collegit. Ex illo igitur sumant lectores, si quid de sensu antiquitatis habere certi volunt. Porro inter illum et nos hoc discrimen est, quod ipse quidem concupiscentiæ morbum peccatum vocare non audeat, sed ad illum designandum infirmitatis nomine contentus, tum demum fieri peccatum docet, ubi vel opus, vel consensus accedit. Nos autem illud ipsum pro peccato habemus, quod aliqua omnino cupiditate homo titillatur. »

Quia tamen Lutherus, Kemnitius et ipse etiam Calvinus ad errorem suum stabilendum Patrum testimoniis ac potissimum S. Augustini, non minus in hac controversia, quam in cæteris abutuntur, operæ pretium esse duxi, aliquot Patrum, tum Græcorum, tum Latinorum testimonia producere.

Primus ex Græcis sit S. Methodius, qui apud Epiphanium in hæresi Originis, quæ est num. 64. docet concupiscentiam in nobis relictam esse ad agonem, ut per eam probemur, tanquam aurum in fornace. Constat autem aurum in fornace nullo modo inquinari, sed purgari. Addit etiam, motus concupiscentiæ fornicæ contra nos instare. Ex quo intelligimus, eos nobis imputari non posse, cum nostri non sint. Denique hortatur ad resistendum illis, ne forte ob negligentiam capiamur. Quasi dicat, nos capi non posse, ac per hoc nec peccare, nisi velimus: « Confidenter, inquit, ipsas (concupiscentias videlicet) depellere oportet. Quo enim admittamur in regnum colorum, per omnes voluptates, ac tristitias probati, si non immutati fuerimus, sed ubique velut aurum incorruptum, per ignem examinati a propria virtute ne discesserimus, contingit hoc, ut a multis mens nostra infestetur. » Et infra: « Vides, inquit, quod cogitationes propter inhabitans in nobis peccatum, fornicæ nobis instant, velut canes rabiosi, aut feri, ut audentes latrones, contra nos semper infligati a tyranno, ac principe iniquitatis, probantes nos, an resistere ipsis possimus, et aciem contra instruere. Age igitur, o anima, fortiter resiste, ne forte remittens capiaris. »

S. Basilius in lib. de virginitate, ultra medium: « Naturalis, inquit, appetitus ad gulositatem, aut scortationem corpus titillat. » Et in lib. constitutionum Monasticarum, cap. 2. copiose de hoc argumento disserens, docet, omnes carnis affectus esse naturales, et si quando in iis peccatur, totum esse ex negligentia animæ præsidens. Eundem carnis affectum comparat equo pingui, ac robusto, qui si forte sessore dejectus, non ipse accusandus est, sed is, qui habenas regebat. Certe si affectus carnis sunt naturales, non erit peccatum illos habere; sed eos non regere ut oportet, eisque cedere, atque succumbere. Dicuntur autem a sancto Basilio naturales, immoderati concupiscentiæ motus, non quod fuerint in natura nostra ante peccatum, vel quasi non sint poena peccati,

sed quia futuri fuissent in natura nostra, nisi Deus eam supernaturali dono justitiæ originalis ornasset; et jam dono illo per peccatum amisso, natura nostra ad eum statum redierit, in quo futura fuisset, si in puris naturalibus condita esset.

S. Joannes Chrysostomus homil. 19. ad populum Antiochenum, ultra medium: « Nisi consuetudinem, inquit, vincamus, quomodo concupiscentiam vincemus, cujus radix habet a natura principium? Concupiscere enim naturale; at male concupiscere jam est voluntatis. » Idem homil. 17. in Mattheum. « Non simpliciter, inquit, dixit, qui concupiverit, sed qui viderit mulierem ad concupiscendum, id est, qui concupiscentiam sibi consciverit, quique nullo omnino cogente quiescenti cogitationum feram subito immiserit. Hoc enim non jam naturæ est, sed propriæ desidiæ. » Idem homil. 13. in epist. ad Romanos: « Ipse, inquit, passiones in se peccatum non sunt, effrenata vero ipsarum immoderata peccatum operata est. Et ut exempli gratia unam illarum tractem, concupiscentia quidem peccatum non est, quando vero egressa modum foras eruperit, tunc demum adulterium fit, non a concupiscentia, sed a nimio, et illicito illius luxu. » Idem autem in eodem, et illicitum luxum a voluntate habere, ut peccatum sit, docet idem Chrysostomus paulo post, exponens illud: Non quod volo bonum, hoc ago: « Quæcumque, inquit, culpa esse potest, ea omnis voluntatis est. »

Auctor operis imperfecti in Mattheum, exponens illa verba capitis quinti: *Qui viderit mulierem, ad concupiscendum eam*, hom. 12. aperte docet, præceptum, *Non concupisces*, non esse datum carni, sed animæ rationali, ac propterea sola carne concupiscere, ratione videlicet reluctante, nullum esse peccatum: « Non mandat, inquit, carni, quæ mandat. Quis enim sapiens illi ponit præceptum, qui, et si vult, non potest obaudire? sed animam alloquitur, et animæ mandat, etc. »

Sanctus Cyrillus lib. iv. in Joan. cap. 51. circa medium: « Voluptas quedam, inquit, ante omne peccatum præcurrit, etc. » Vide hunc locum supra citatum, cap. superiore.

Ex Latinis, S. Cyprianus (vel quicumque est auctor) in sermone de ablutione pedum: « Sic, inquit, abluunt, quos parentalis labe infecerat, ut nec actualis: nec originalis macula post ablutionem illam ulla sui vestigia derelinquat. »

S. Hilarius in Psalm. cxviii. exponens vers. 29: « Viam iniquitatis amove a me », satis aperte distinguit concupiscentiam a peccato, eamque non peccatum, sed vitam ad peccatum esse docet: « Promptum, inquit, fuerat dicere, iniquitatem amove a me. Sed licet infirmitatis suæ conscius, cum meminerit in corpore suo viam inesse peccandi, tamen per timorem Dei a peccatione peccati omnis alienus est. Viam igitur peccati, qua ad peccatum pergere promptum est, amoveri a se deprecatur, id est, omnia corporum voluptatum desideria auferri, nec temptationem aliquam concupiscentiæ, aut ignorantis, qua tanquam per viam ad peccatum itur, ingruere. »

S. Ambrosius lib. 1. de officiis cap. 21: « Non medioere, inquit, est mitigare iracundiam, non inferius, quam omnino non commoveri. Hoc nostrum est, naturæ illud. Illa denique commotiones in pueris innoxie sunt quæ plus habent gratiæ, quam amaritudinis. » Idem in Psalm. iv. exponens illud: *Irascimini, et nolite peccare*: « Si irascimini, inquit, nolite peccare, sed vincite ratione iracundiam. » Idem in libro de Sacramento regenerationis, ut citat S. Augustinus lib. ii. in Julianum: « Beata, inquit, mors, quæ nos peccato eripit, ut reformet Deo. Numquid naturæ sine justificatur a peccato aliquis? non utique quoniam qui peccato moritur, in peccato manet; ille autem justificatur a peccato, cui per Baptismum peccata remittuntur omnia. » Errant igitur Lutherani, qui concupiscentiæ peccatum affirmant non posse tolli de medio, nisi per mortem.

S. Hieronymus in epist. ad Oceanum: « Quomodo, inquit, justificati sumus, et sanctificati, si peccatum aliquod in nobis relinquitur? »

S. Prosper lib. iii. de vita contemplativa cap. 4: « Peccatum, inquit, perpetrare non possum, nisi male delectationi consentiam. »

S. Gregorius lib. ix. epist. 39. ad Theosthiam patriciam, multis argumentis probat, peccata omnia radicitus in baptismo extirpari: « Si qui sunt, inquit, qui dicunt, peccata in Baptismo superficie tenus dimitti quid est hæc prædicatione infidelis, in qua ipsum fidei Sacramentum festinant solvere? in quo principaliter ad celestis munditiæ mysterium anima ligatur, ut absoluta radicitus a peccatis omnibus, soli illi inherereat, de quo Psalmista ait: Mibi autem adherere Deo bonum est. » Et infra: « Totus mundus

dici non potest, cui de peccato aliquid remansit : Sed nemo resistit voci veritatis, quæ ait, qui lotus est, mundus est totus : nihil ergo ei de peccati sui contagione remanet, quem totum fatetur mundum ipse, qui redemit. »

S. Bernardus in serm. de sex tribulationibus : « Peccatum, inquit, in foribus est, nisi ipse aperias non intrabit : appetitus in corde prurit, sed nisi sponte cesseris, nihil nocebit : consensus colibe, ne prævaleant hæc, et immaculatus eris. » Idem in serm. 56. in Cantica : « Cura, inquit, concupiscentiæ totis resistere viribus, ut non pertrahat in consensum, et omnis deinceps malignitatis machina evanescit. Nec est omnino quod sponsum perhibeat appropinquare tibi præter solum parietem corporis. »

Ultimo loco S. Augustinus accedat, quem præter cæteros patronum se habere jactant, Lutherus in assertione artic. 2. Philippus in Apologia Confessionis Augustana, et alii. Porro S. Augustinus non modo nusquam disertis verbis dicit, concupiscentiam proprie esse peccatum, sed etiam contrarium affirmat in omnibus tomis operum suorum.

Tomo I. lib. II. de Genesi, contra Manicheos c. 14 : « Aliquando, inquit, ratio viriliter etiam commotam cupiditatem refrenat atque compescit. Quod cum fit, non labimur in peccatum, sed cum aliqua luctatione coronamur. » Idem lib. I. Retractionum cap. 13 : « Hoc peccatum, de quo sic est locutus Apostolus, ideo peccatum vocatur, quia peccato factum est, et pœna peccati est. Quandoquidem de concupiscentia carnis dicitur. »

Tomo II. in epist. 200. ad Asellium : « Quamvis insint, dum sumus in corpore mortis hujus, desideria peccati, si nulli eorum adhiberemus assensum, non esset unde diceremus Patri nostro, qui est in cœlis : Dimitte nobis debita nostra. » Et Lutherus tamen in assertione art. 2. ex oratione Domini ducit argumentum ad probandum, concupiscentiam in renatis esse vere, proprieque peccatum.

Tomo. 3. lib. XIV. de Trinitate cap. 17 : « Quemadmodum aliud est carere febribus, aliud ab infirmitate, quæ febribus facta est, revalescere, itemque aliud est infixum flum. de corpore demere, aliud vulnus quod eo factum est, secunda curatione sanare ; ita prima curatio est, causam removere languoris quod per omnium fit indulgentiam pecca-

torum : secunda ipsam sanare languorem, quod fit paulatim perficiendo in renovatione hujus imaginis. Quæ due demonstrantur in Psalmo, ubi legitur : qui propitius fit omnibus iniquitatibus tuis, quod fit in Baptismo. Deinde sequitur : Qui sanat omnes languores tuos, quod fit quotidianis accessibus cum hæc imago renovatur. »

Tomo IV. in lib. de continentia cap. 7 : « Languorem istum culpa meruit, natura non habuit : quam sane culpam per lavacrum regenerationis Dei gratia fidelibus jam remisit, sed sub ejusdem medici manibus adhuc natura cum suo languore confligit. » Et infra : « Propitius fit iniquitatibus, cum peccata dimittit : sanat languores, cum desideria prava compescit : propitius fit iniquitatibus, dando indulgentiam ; sanat languores dando continentiam. Illud factum est in Baptismo confidentibus, hoc fit in agone certantibus. »

Tomo V. lib. I. de civit. Dei cap. 25 : « Illa concupiscentialis inobedientia quanto magis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis ? » Item lib. XX. cap. 26 : « Excepto uno mediatore, et post lavacrum regenerationis, quibusque adhuc parvulis, nemo mundus a sorde, sicut scriptum est, nec infans, et ius est vita unius diei super terram. » Comparat hoc loco S. August. parvulos recens natos cum ipso Christo, quoad munditiam a sorde peccati. Quæ sane comparatio impia esset, si in parvulis baptizatis adhuc esset, ut Lutherani volunt, sordes vere peccati, quæ tametsi eis non imputaretur, tamen imputari posset.

Tomo VI. in lib. de bono conjugali cap. 11 : « Opus nuptiarum ab omni crimine defendit Apostolus dicendo : Et si acceperis uxorem non peccasti. » At Lutherus in assertione secundi articuli in ultimis verbis, confendit libidinem inevitabilem sanctorum parentum, dum generant, verum esse peccatum.

Tomo VII. lib. I. contra duas epist. Pelagianorum cap. 10 : « Nulla ergo damnatio est iis, qui sunt in Christo Jesu : Non enim damnatur, nisi qui concupiscentiæ carnis consentit ad malum. » Et cap. 13 : « Dicitur Baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, et auferre crimina, non radere, nec ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur, quasi rasorum in capite capillorum, unde crescant iterum recedenda

peccata. Sed de ista concupiscentia carnis falli eos credo, vel fallere, cum qua necesse est ut baptizatus, et hoc si diligentissime proficit, et spiritu Dei agitur, pia mente confligit. Sed hæc etiamsi vocatur peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic vocatur, sicut Scriptura manus cujusque dicitur, quod manus eam fecerit. » Idem repetit lib. I. de nuptiis et concupiscentia cap. 23. et addit, posse etiam dici peccatum, quia est causa peccati : « sicut frigus, inquit, dicitur pigrum, quia facit homines pigros. » Item lib. VI. in Julianum cap. 5 : « Omni peccato carent justificati, sed non omni malo. » Idem habet cap. 11. et lib. II. de peccatorum meritis, et remissione cap. 22.

Tomo 8. tract. in Psalm. 50 : « Opus hoc castum in conjugio non habet culpam. » Et concione 3. in Psalm. 118. iterum docet, petitionem illam : *Dimitte nobis debita nostra*, non pertinere ad motus concupiscentiæ involuntarios.

Tomo IX. tract. 41. in Joan. : « Numquid quia deleta est tota iniquitas, nulla remansit infirmitas ? »

Tomo X. serm. 6. de verbis Apostoli : Restat ergo cum carne conflictus, quia deleta est iniquitas, sed remanet infirmitas. » Vide etiam serm. 5. et 12.

Ad hæc, et similia S. Augustini testimonia variis modis respondere conantur adversarii. Ac primum Bucerus et Kemnitius dicunt S. Augustinum, ubi negat concupiscentiam esse peccatum proprie dictum, non loqui secundum morem Scripturarum, sed more vulgi, et politico. Vulgo siquidem esse solum actiones dicuntur peccata, quibus adest voluntatis assensus.

At si ea in re vulgus errabat, quis credat sanctum Augustinum cum vulgo errare voluisse ? Deinde quis sibi persuadere poterit, sanctum Augustinum non solum in concionibus et epistolis, sed etiam in libris maxime seriis, in quibus ex Scripturis divinis Pelagianos refellebat, vulgariter, et politico contra Scripturarum veritatem loqui voluisse ? Denique si vera esset istorum responsio, sanctus Augustinus pernicioso errore populum decepisset. Docuit enim, non esse orandum pro remissione motuum concupiscentiæ nisi eis præbeatur assensus. Pro qua tamen remissione orandum esset, si motus illi peccata essent, ut orari voluit Lutherus in assertione articuli secundi. Illyricus in Apo-

logia Confessionis Antuerpiensis cap. 3. et alii. Neque id excidit semel Augustinus, sed frequenter ab eo repetitum, et inculcatum legitur in epist. 200. ad Asellium lib. II. de peccatorum meritis et remissione cap. 4. lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 13. libro de perfectione justitiæ, et concione 3. in Psalm. 118.

Altera responsio est ejusdem Kemnitii, apud Augustinum, peccatum dupliciter accipi, uno modo pro eo quod facit reum, alio modo pro eo quod non facit reum, tametsi verum sit peccatum, et vera iniquitas, atque hujus generis posterioris esse concupiscentiam in renatis, sed Augustinum loqui de priore genere, cum negat concupiscentiam esse peccatum.

At hæc distinctio omnino commentitia est siquidem apud Augustinum « omne verum peccatum facit reum. » Sic enim ipse loquitur lib. 1. de nuptiis et concupiscentia cap. 25. hoc est, non habere peccatum, reum non esse peccati, et ideo ipse idem, peccatum sublato reatu, dicit non esse peccatum, nisi tropice, ut supra citavimus ex lib. I. de nuptiis et concupiscentia cap. 23. et idem ipse in Baptismo non solum reatum, sed etiam iniquitatem tolli dixit tractatu 41. in Joannem.

Tertia solutio Calvini est, lib. III. Institut. cap. 3. §. 12. et 13. sanctum Augustinum aliquando timuisse invidiam, quam illi constare studebant Pelagiani, quasi doceret, per Baptismum non remitti omnia peccata, et ideo abstinnisse a nomine peccati, quando de concupiscentia loquebatur : sed postea prostrato jam errore, et invidia superata aperte vocasse concupiscentiam peccatum, lib. 5. in Julianum cap. 3. et tract. 41. in Joan. ubi ex propria sententia loquitur.

At licet quidem fortasse ob metum invidiæ aliquando celare veritatem, sed nunquam licet dicere falsitatem, præsertim in causa fidei, ut idem S. Augustinus docet in libro de mendacio. In testimoniis vero a nobis adductis non solum non appellatur concupiscentia peccatum, sed apertis verbis dicitur, non esse peccatum, nisi improprie.

Præterea in illo tract. 41. in Joannem, ubi dicit Calvinus Augustinum loqui sine timore invidiæ, et ex propria mente, nonne apertissime dixit concupiscentiam in renatis reliquam, esse infirmitatem non iniquitatem ? « Numquid, inquit, quia deleta est tota iniquitas, nulla remansit infirmitas ? » Ex quo

intelligimus eum de peccato improprie loqui, cum in eodem tractatu semel aut iterum concupiscentiam vocat peccatum, utens verbis illis Apostoli ad Romanos VI: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore*. Et illis ad Rom. VII: *Non ego operor illud, sed quod habent in me peccatum* (1).

Denique si sanctus Augustinus in lib. V. in Julianum, jam errorem prostraverat, et ideo libere loquebatur, multo magis prostraverat eundem errorem in lib. VI. et tamen in eo lib. cap. V. sic ait: « Tu autem qui putas, quod si malum esset concupiscentia, careret ea qui baptizatur, multum erras. Omni enim peccato caret, non omni malo. » Libri quoque retractationum posteriores sunt libris in Julianum, et tamen lib. I. cap. 15. apertissime scribitur, concupiscentiam infirmitatem esse, non autem peccatum, nisi per metonymiam. Denique liber de perfectione justitiæ posterior est etiam libris retractationum, et tamen in eo libro extremo docet, adeo non esse peccata motus concupiscentiæ involuntarios, ut pro eorum remissione non sit opus dicere: *Domine nobis debita nostra*.

Quarta solutio est Kennitii pagina 484. ubi postquam allegaverat pro se locum Augustini ex lib. V. in Julianum cap. 3. subjungit hæc verba: « Hæc manifestissima est retractatio, seu explicatio ejus, quod antea incommodius dixerat, reliquam concupiscentiam non esse peccatum, sed penam et causam peccati. »

At hæc solutio refellitur ex iis, quæ paulo ante sunt dicta. Nam si S. Augustinus lib. V. in Julianum, cap. 3. retractasset sententiam illam, qua dixerat, concupiscentiam non esse proprie peccatum, quomodo hoc idem iterum dixisset lib. VI. in Julianum cap. 5. et lib. I. Retractationum cap. 45. et in lib. de perfectione justitiæ.

CAPUT IX.

Refellitur idem error variis rationibus.

Ultimo loco rationes varias ad eundem errorem profligandum afferemus.

Prima ratio. Baptismus non liberat hominem a concupiscentia, igitur vel concupiscentia non est peccatum originis, vel Ba-

(1) Rom. VI, 12; ibid. VII 17.

pismus non liberat hominem a peccato originis.

Respondet Lutherus in assertionem art. 2. per Baptismus remitti peccatum originis quoad reatum, non quoad actum. Sed hæc solutio explosa jam est supra cap. 7. Respondent alii, per Baptismus non tolli quidem concupiscentiam, sed tamen tolli ejus dominium. Id enim facit gratia, quæ per Baptismus confertur, ut concupiscentia non dominetur.

At hæc solutio facile refutatur. Nam si concupiscentia esset peccatum originis, non esset propter dominium, sed propter repugnantiam ad rationem, vel pronitatem ad repugnandum. Si quidem peccatum originis est id, cum quo nascimur, et quod ab origine etiam infantes trahunt: nascimur autem cum pronitate ad repugnandum rationi; dominium autem in infantibus non invenitur, sed postea accedit ex consensu voluntatis, et ideo actuale, non originale peccatum est. Itaque Baptismus etiamsi dominium tollat, non tamen peccatum originis tollit, si concupiscentia est peccatum originis.

Porro quod diximus, concupiscentiam non propter dominium, sed propter repugnantiam, vel pronitatem esse peccatum originis, ex Augustino manifeste colligitur. Nam lib. VI. in Julianum cap. V. sic ait: « Tale porro, ac tam magnum malum, tantum quia inest, quomodo non teneret in morte, et pertraheret in ultimam mortem, nisi et ejus vinculum in illa, quæ fit in Baptismo, remissione peccatorum omnium solveretur? » Ibidem cap. 8: « Neque enim, inquit, nulla est iniquitas, cum in uno homine vel superiora inferioribus turpiter serviunt, vel inferiora superioribus contumaciter reluctantur, etiamsi vivere non sinantur. » Vide etiam lib. II. de peccato originali cap. 39. Quemadmodum autem intelligi debeat quod S. Augustinus dicere videtur, concupiscentiam carnis esse peccatum originis, in solutione argumentorum explicabimus. Nunc solum demonstrare volumus eorum sententiam non congruere cum doctrina S. Augustini, qui dicunt, in Baptismo remitti peccatum originis, quia tollitur concupiscentiæ dominatus.

Secunda ratio. Concupiscentia est effectus, et poena peccati originalis, ergo non est peccatum ipsum originale. Nam tametsi possit unum et idem, et peccatum esse, et poena

peccati, addo etiam, et causa peccati: tamen hoc sine dubio intelligendum est per comparationem ad diversa. Neque enim intelligi potest, ut res una sit peccatum, et poena, atque effectus ejusdem peccati, quia esset poena, et effectus sui ipsius, ac per hoc prior et posterior seipsa.

Esse autem concupiscentiam poenam, et effectum peccati originalis, probatur primo ex verbis illis Apostoli ad Roman. V: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt* (1). Habemus enim ex hoc loco mortem esse poenam, et effectum peccati originalis; mors autem est pars corruptionis humane naturæ, altera vero pars ejusdem corruptionis est concupiscentia cum ignorantia, et aliis ejusdem generis naturæ nostræ inflictiis vulneribus. Igitur eadem ratio videtur esse mortis et concupiscentiæ. Quare sicut mors est poena et effectus peccati originalis, ita quoque et concupiscentia est poena et effectus ejusdem peccati. Quod idem S. Augustinus multis in locis non obscure significat lib. V. in Julianum c. 3.: « Concupiscentia, inquit, poena peccati est, quia reddita est meritis inobedientis; » lib. I. retractationum cap. 45. dicit, hominem nasci implicatum reatu Adæ, et ob id poenæ obnoxium, et per poenam intelligit concupiscentiam, de qua statim subjungit, eam per tropum vocari peccatum, quia est effectus peccati.

Sed apertissime id habet S. Augustinus, lib. XIV. de Trinitate cap. 17. et libro de continentia cap. 7. quæ sunt a nobis citata capitale superiore. Ubi comparat peccatum originale febribus, concupiscentiam languori, qui remanet sanatis febribus: « Aliud est, inquit, carere febribus aliud ab infirmitate, quæ febribus facta est, revallescere. » Et infra: « Prima curatio est causam removere languoris, quod per omnium fit indulgentiam peccatorum; secunda ipsum sanare languorem, quod fit paulatim proficiendo etc. » Vides, quam aperte peccatum, quod remittitur in Baptismo, dicatur causa languoris, id est, concupiscentiæ remanentis. Non igitur ipsa concupiscentia potest esse peccatum originale, nisi idem sit causa sui.

Tertia ratio. Si homo non nasceretur ex Adamo, et tamen haberet concupiscentiam,

quam nunc habet, non posset in eo concupiscentia proprie vocari peccatum, igitur concupiscentia non est ex se, et ex natura sua proprie peccatum. Hujus argumenti antecedens est S. Augustini lib. III. in Julianum cap. 12. ubi concedit S. August. Juliano hominem non posse juste reprehendi, neque esse reum, vel peccatorem propter concupiscentiam, si cum ea concupiscentia, quam habet, non propagetur ex Adamo, sed creetur a diabolo, et præter Augustini auctoritatem, res est omnino explorata ac certa. Nam tunc concupiscentia res esset omnino naturalis; propter naturalia autem nemo juste reprehendi potest, ut si quis cæcus nasceretur, aut fatuus. Quod si concupiscentia non esset peccatum, si naturalis esset, profecto non esset peccatum per se et ex natura sua. Quod enim ex natura sua peccatum est, semper peccatum est, et undecumque tandem oriatur, sive ab homine, sive a diabolo, semper facit reum.

Quarta ratio. Concupiscentia si sumatur pro actu involuntario, id est, pro primis concupiscentiæ motibus quibus mens resistit, nullum peccatum est; igitur multo minus peccatum erit, si sumatur pro ipsa pronitate ad actum. Conscientiam hujus argumenti adversarii concedunt, quia pronitatem ideo peccatum esse volunt, quoniam existimant eam pugnare cum lege Dei: Certum autem est, eam non pugnare cum lege Dei, si actus ejus cum eadem lege non pugnat. Probemus igitur antecedens, quod ipsi communi consensu negant. Concupiscentia in pueris, amentibus et dormientibus peccatum non est, quia non est in potestate eorum non concupiscere, ut docent S. Augustinus lib. X. Confessionum. cap. 30. S. Prosper lib. III. de vita contemplativa cap. 6. et sanctus Ambrosius lib. I. de officiis cap. 21. At non est etiam in potestate virorum sapientium et vigilantium, non habere primos illos concupiscentiæ motus, ut experientia docet; igitur illi peccata non sunt, et vere dixit beatus Augustinus lib. I. de civit. Dei cap. 25. « Quanto magis concupiscentialis inobedientia absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis? »

Præterea lex Domini non solum non impossibilis, sed etiam facilis, ac suavis est habentibus gratiam ipsius, Matth. XI: *Jugum meum suave est, et onus meum leve*; I. ad

(1) Rom. V, 12.